

Godlof!

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e schriftlezing: 2 Koningen 5,1-5; 9-19

2^e schriftlezing: Lucas 17,11-19

Gemeente van Jezus Christus, Vijf maanden lang hebben we ons hier 's zondags in de kerk bezig gehouden met de zogenaamde sola's van de Reformatie, 'door geloof alleen' in september, 'door genade alleen' in oktober, 'de Schrift alleen' in november. Toen sloegen we een maand over vanwege Advent en Kerst. Daarna in januari 'Christus alleen' en deze maand 'aan God alleen de eer'.

Wat heeft het ons gebracht, deze bezinning op de sola's, de pijlers van de Reformatie. Kunnen we er nog wat mee? Staan ze voor ons nog rechtop, of zijn het omgevallen zuilen uit een ver verleden?

Ja, we kunnen er nog wat mee, dat hebben we de afgelopen maanden gemerkt. Maar niet meer op de antithetische en uitsluitende manier zoals in het begin van de Reformatie.

Sola fide, dat was een afzetten tegen de aflatenhandel, een afwijzing van de gedachte dat een mens door goede werken te doen de straf van God zou kunnen ontlopen of verminderen. Nee, zeiden de reformatoren met Paulus, alleen door geloof wordt een mens door God gerechtvaardigd.

Met *Sola gratia* werd benadrukt dat vergeving, absolutie, een rechtstreekse gave van God is, dat niet door bemiddeling van priester en niet door het sacrament van de biecht verkregen kan worden.

Sola Scriptura, de Schrift alleen, betekende een afwijzing van het leergezag van Paus, bisschoppen en kerkvaders. Alleen in de Bijbel is de waarheid te vinden en daarom moest de Bijbel ook toegankelijk worden voor iedereen.

Solus Christus: alleen Christus is onze exclusieve Middelaar. Maria en de heiligen kunnen niet als tussenpersoon worden aangeropen om ons zielenheil te bewerkstelligen.

Soli Deo gloria, dat was een afwijzing van de eerbied die aan de adel en geestelijkheid werd toegekend. Buig voor God alleen, alleen God komt de lof toe.

Onze maatschappij, de positie van kerk en geestelijkheid, ons gedachtengoed en geloofsgoed is zo anders dan vijfhonderd jaar geleden. Die enorme drang tot afbakenen, die noodzaak van exclusiviteit van toen kennen wij niet meer. Solus dit en solus dat - het is niet meer echt aan de orde. Maar dat wil niet zeggen dat de begrippen zelf passé zijn geworden. Begrippen als genade en geloof kunnen juist in onze tijd van grote betekenis zijn, de Bijbel heeft een

boodschap die ook nu springlevend is, Christus heeft zijn volgers werkelijk iets te zeggen en leven tot Gods eer is de uitdaging van deze tijd.

Ik zou dus eerder een uitroepeten achter deze woorden willen zetten, dan een *sola, solus of soli* ervoor.

Genade - uitroepeten! Dit begrip leert ons oog te hebben voor wat wij als een geschenk ontvangen in ons leven, het leert ons dankbaar te zijn voor alles wat de goede God ons van harte gunt, niet alleen vergeving, ook zoveel andere goede dingen. En het nodigt ons uit om ook zelf zo gunnend in het leven te staan.

Geloof - uitroepeten! Dat woord hebben we leren opvatten als: vertrouwen. Bij geloven gaat het niet allereerst om het voor waar houden van onbewijsbare zaken, maar om de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van God op onze levensweg. En ook om onze eigen oprechtheid. De Bijbel - uitroepeten! Dat moeilijke boek is het toch alles waard om steeds weer naar terug te keren, om in het midden van de gemeente te zetten, en van je eigen leven, om je erdoor aan te laten spreken, want het bevat een schat aan wijsheid en inspiratie. Christus - uitroepeten! Jezus is de Messias, de gezalfde naar Gods hart, die ons mensen doet verlangen naar het koninkrijk van God, een rijk van vrede en gerechtigheid.

Godlof - uitroepeten! Aan God de eer geven, dat is een manier van in het leven staan, eerbiedig en aandachtig. Dat is God loven als bron van leven, als oorsprong van al het goede en als behoeder en bewaarder van hemel en aarde.

Kortom: we zeggen het anders dan onze verre voorouders, we zetten er liever een uitroepeten achter dan het woord 'alleen' of het woord 'exclusief' ervoor. Maar de begrippen zelf zijn nog steeds geschikt en in staat om ons een richting te wijzen, ons uit te dagen of moed in te spreken.

Dat is de eerste conclusie na vijf maanden bezinning. De tweede conclusie is dat deze begrippen, deze uitroepeten-woorden beter tot hun recht komen in verhalen, dan in leerstellige verhandelingen. Voor ons heeft een titel als Christus en hebben woorden als genade en geloofsvertrouwen niet allereerst een dogmatische betekenis, maar krijgen ze betekenis, krijgen ze zin, als ze een functie hebben in een verhaal, een bijbelverhaal maar net zo goed het verhaal van ons

leven en ook het verhaal van deze gemeente waar wij deel van uitmaken.

Daarom ter afsluiting en als illustratie het bijbelverhaal van de dankbare Samaritaan. Tot mijn verrassing ontdekte ik dat in dit verhaal drie van de sola's uitdrukkelijk aan de orde komen en twee impliciet. Reden genoeg om dit verhaal te lezen in deze afsluitende dienst.

Lukas vertelt, dat Jezus, op weg naar Jeruzalem, door het grensgebied van Samaria en Galilea reist. In de buurt van een dorp komen hem tien mensen tegemoet, die aan huidvraat lijden. Deze ziekte, in oudere vertalingen met melaatsheid weergegeven, is niet hetzelfde als de ziekte lepra. Het was een zeer besmettelijke huidaandoening en vanwege het infectiegevaar mochten mensen met huidvraat zich niet in de bewoonde wereld vertonen. Ze waren outcasts, we werden buitengesloten. Vanzelfsprekend waren ze ook niet welkom in tempel of synagoge. En wanneer ze in de wildernis, waar ze verkeerden, toch iemand tegenkwamen, moesten ze luidkeels de waarschuwing roepen: 'Onrein! Onrein!' Deze voorschriften worden beschreven in het bijbelboek Leviticus (Leviticus 13,45).

Maar deze tien roepen iets anders, wanneer ze Jezus zien. Van een afstand schreeuwen ze: 'Heer, ontferm u! Kyrië eleison! Meester, ontferm u over ons.' Deze uitgestoten verwachten van Jezus niet de gebruikelijke (gave van) barmhartigheid, een aalmoes, maar een barmhartige weldaad, een weldaad van Godswege.

Jezus antwoordt hen: 'Ga je aan de priesters laten zien.' Dat is heel vreemd. Naar de priester gaan, dat deed je, wanneer je genezen was. De priester controleerde dan de genezing, er volgde een uitvoerig ritueel en dan mocht je weer terugkeren onder de mensen. Dan hoorde je er weer bij. Ook dat lezen we in Leviticus (Leviticus 14,1-20). *Sola Scriptura*, of nee: *Scriptura* - uitroepeten!

Maar deze mensen zijn nog niet genezen. Ze moeten van Jezus op weg gaan, in het vertrouwen, dat ze zullen genezen.

Het is eigenlijk een minicursus geloven, wat deze mensen, die Jezus als 'Meester' aanspreken, van hem ontvangen. Geloven is niet een handvol geloofswaarheden aannemen of bepaalde geloofsregels onderschrijven. Nee, geloven is op weg gaan en al gaande jouw weg op God vertrouwen. En dat doen deze mensen. Dat is geloof, *fide* - uitroepeten! Lukas vertelt: 'En het geschiedt, als zij gaan, dan worden ze genezen.'

Geloofsvertrouwen hebben ze dus alle tien. Maar er is er maar één, die vervolgens stilstaat, die niet gewoon doorloopt, ja, die zelfs terugkomt om God te loven (*Deo gloria!*). Luidkeels verheerlijkt hij God, net zo luid als hij daarvoor kyrieleis! had geschreeuwd.

Allereerst looft hij God. En daarna dankt hij Jezus. En in dit danken zit het woord genade. Want in het Grieks (net als in het Latijn) wordt er voor 'dank' en voor 'genade, gunst' hetzelfde woord gebruikt, χάρις in het Grieks, *gratia* in het Latijn. De Samaritaan dankt Jezus vanwege de genade die hem ten deel valt, namelijk zijn genezing. *Gratia* met een uitroepeten!

Er zijn veel overeenkomsten tussen deze dankbare Samaritaan en de Syriër Naäman. Beide zijn niet-jood, zijn vreemdeling. Beide lijden aan huidvraat. Beide bevinden zich in of begeven zich naar Samaria (Naäman bezoekt de profeet Elisa daar). Allebei worden ze niet op een bijzondere manier behandeld of aangeraakt, ze worden niet geheald of ingestraald, maar ze moeten eenvoudigweg op weg gaan, de Samaritaan naar de priesters, Naäman naar de Jordaan, om zich daar te baden, in het vertrouwen dat ze zullen genezen. Allebei loven ze God na hun genezing en uiten ze hun dank, Naäman aan Elisa, aan wie hij geschenken wil geven, de Samaritaan aan Jezus, aan wiens voeten hij zich werpt. Twee verhalen die gebouwd zijn op de sola's van de Reformatie, onze uitroepeten-woorden.

Er zijn noties in beide verhalen die we kunnen herkennen in ons eigen leven. Dat we de Bijbel proberen te volgen, maar daar toch ook onze eigen invulling aan geven, passend in onze situatie, zoals Jezus dat doet met de voorschriften uit Leviticus. We herkennen, denk ik, ook de dankbaarheid die in ons op kan wellen, voor wat wij zomaar krijgen, als verrassing, wat we als genade ervaren, we hadden er niet op durven hopen. En dat je ergens heen wilt met dat gevoel van dankbaarheid, dat je die aan iemand uiten wilt, dat je iemand daarom loven wilt, God, oorsprong van al het goede. We herkennen ook dat geloven een weg is die je gaat, je stelt niet vooraf vast wat je gelooft en gaat daarna op weg, nee, al gaande jou weg, met vallen en opstaan, met alles wat je tegenkomt en iedereen die met jou meegaat, leer je te geloven in de levende God. En we herkennen ook dat het vooral Jezus is, die de Christus wordt genoemd, die ons dat kan leren.

Zou Luther kunnen instemmen met deze preek? Ik weet het niet.

Kan ik mij vinden in Luthers preoccupatie met zijn zielenheil, zijn hevige angst voor de toorn Gods, waarvan hij zich uiteindelijk bevrijd wist? Het staat mijlener van mij af, vijfhonderd jaar ver welteverstaan.

En toch zingen wij hetzelfde lied. En toch putten wij uit dezelfde bron, de Schrift die getuigt van Gods liefde voor ons in Jezus Christus. En die bron droogt niet op, het blijft maar stromen, de eeuwen door.

God zij dank!

Amen